

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет права та міжнародних відносин
Кафедра публічного права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
Олексій ЖИЛЬЦОВ
« _____ » 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

УКРАЇНСЬКІ СТУДІЇ

**Змістовий модуль: ПРАВА ЛЮДИНИ, ГРОМАДЯНИНА
УКРАЇНИ**

для студентів

спеціальності

061 Журналістика

освітнього рівня

першого (бакалаврського)

освітньої програми

061.00.05 Міжнародна журналістика

Київ – 2023

Розробник:

Чаплиук Оксана Іванівна, к.ю.н., доцент, доцент кафедри публічного права Факультету права та міжнародних відносин Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладачі:

Обловацька Наталія Олександрівна, старший викладач кафедри публічного права Факультету права та міжнародних відносин Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри публічного права Факультету права та міжнародних відносин
Протокол від «б» грудня 2022 року № 2

Завідувач кафедри публічного права

(Ганна ВЛАСОВА)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми
2022 р.

Гарант освітньої програми

(Ольга БИКОВА)

Робочу програму перевірено
2022 р.

Заступник декана

(Анфіса НАШИНЕЦЬ-НАУМОВА)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____). «__» _____ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (_____). «__» _____ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (_____). «__» _____ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (_____). «__» _____ 20__ р., протокол №__

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання
	денна
Українські студії	
Вид дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Загальний обсяг кредитів / годин	4 / 120
Курс	1
Семестр	1,2
Кількість змістових модулів з розподілом	2
Обсяг кредитів	4
Обсяг годин, в тому числі:	120
Аудиторні	56
Модульний контроль	8
Семестровий контроль	30
Самостійна робота	26
Форма семестрового контролю	Екзамен
Змістовий модуль: ПРАВА ЛЮДИНИ, ГРОМАДЯНИНА УКРАЇНИ	
Курс	1
Семестр	2
Обсяг кредитів	2
Обсяг годин, в тому числі:	60
Аудиторні	28
Модульний контроль	4
Семестровий контроль	15
Самостійна робота	13
Форма семестрового контролю	-

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета. Формування у здобувачів вищої освіти цілісної системи науково-теоретичних та практичних знань про сутність та природу прав і свобод людини і громадянина України, а також про систему національних та міжнародних засобів захисту прав і свобод людини, громадянина України, що забезпечить усвідомлення й сприйняття ними ідеї про права людини і громадянина як предмету їхньої загальної стурбованості і колективної відповідальності.

Завдання. Ознайомлення здобувачів вищої освіти з основними положеннями про зміст та особливості правового статусу людини, громадянина, а також еволюцію становлення та розвитку основоположних прав людини, громадянина та їх класифікацією; сформуванню уявлення про зміст основних прав людини і громадянина України та упевненість у необхідності дотримання правових норм та використання правових знань в процесі захисту своїх прав та інтересів.

Завдання навчальної дисципліни передбачають формування таких **компетентностей** для студентів спеціальності 061 Журналістика, освітнього рівня першого (бакалаврського), освітньої програми 061.00.05 Міжнародна журналістика

Загальні компетентності (ЗК) –

ЗК-01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях

ЗК-02. Здатність до розумінні предметної області та розуміння професійної діяльності

ЗК-04. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

ЗК-07. Здатність працювати в команді

ЗК-10. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії і закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя

Фахові компетентності (ФК) –

ФК-18. Здатність використовувати комп'ютерно-інформаційні технології оброблення інформації з метою пошуку, збору та оброблення інформації про країни і регіони світу, послуговуватись сучасними методами і засобами аналізу інформації у практичній професійній діяльності

3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

Впродовж вивчення дисципліни мають бути досягнуті такі **програмні результати навчання**:

ПРН-1. Пояснювати свої виробничі дії та операції на основі отриманих знань

ПРН-20. Уміти збирати, обробляти й упорядковувати великий обсяг інформації про міжнародну ситуацію, стан міжнародної політики держав певного регіону

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	Усього	у тому числі			
л.		сем.	пр.	л.	с.р.
<i>Змістовий модуль 1. Теоретико-історичні основи прав людини, громадянина</i>					
Тема 1. Права та обов'язки людини і громадянина: загальнотеоретичні та історичні основи.	6	2	2		2
Тема 2. Конституційно-правовий статус людини і громадянина в національному праві: зміст та особливості.	6	2	2		2
Модульний контроль	2				
Разом за змістовим модулем 1	14	4	4		4
<i>Змістовий модуль 2. Права людини, громадянина: види, зміст та захист</i>					
Тема 3. Особисті права та свободи людини і громадянина в Україні.	6	2	2		2
Тема 4. Політичні права і свободи людини і громадянина в Україні, їх нормативне закріплення.	6	2	2		2
Тема 5. Економічні, соціальні і культурні права і свободи людини і громадянина та їх закріплення у національному законодавстві.	6	2	2		2
Тема 6. Національно-правовий механізм захисту прав і свобод людини і громадянина.	6	2	2		2
Тема 7. Міжнародно-правовий механізм захисту прав і свобод людини і громадянина.	5	2	2		1
Модульний контроль	2				
Разом за змістовим модулем 2	31	10	10		9
Семестровий контроль	15				
Усього годин	60	14	14		13

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовний модуль 1

Теоретико-історичні основи прав людини, громадянина

Тема №1 «Права та обов'язки людини і громадянина: загальнотеоретичні та історичні основи».

Співвідношення понять «людина», «особа», «громадянин». Поняття та ознаки прав людини і громадянина. Еволюція становлення та розвитку основоположних прав людини і громадянина. Зміст природно-правової та позитивістської теорій про права людини. Класифікація прав людини і громадянина. Європейські стандарти прав людини і громадянина. Поняття та риси категорії «обов'язки».

Тема №2 Конституційно-правовий статус людини і громадянина в національному праві: зміст та особливості.

Поняття, зміст та структура конституційно-правового статусу людини і громадянина. Принципи конституційно-правового статусу людини і громадянина. Єдність прав та обов'язків людини і громадянина. Рівність прав людини і громадянина, рівність перед законом. Гуманістична спрямованість конституційно-правового статусу людини і громадянина. Невідчужуваність і непорушність прав і свобод. Невичерпність й гарантованість прав і свобод. Межі прав та свобод людини і громадянина. Обмеження прав та свобод людини і громадянина в умовах воєнного стану та надзвичайного стану. Конституційно-правові обов'язки громадян.

Змістовний модуль 2

Права людини, громадянина: види, зміст та захист

Тема №3 «Особисті права та свободи людини і громадянина в Україні».

Поняття та ознаки особистих прав та свобод людини і громадянина. Розуміння понять «життя», «честь», «гідність», «недоторканність». Право на життя та здоров'я. Право на повагу до гідності. Каткування людського життя як форма приниження честі людини. Право на свободу та на особисту недоторканість. Право на недоторканість житла та право на таємницю особистого життя. Право на захист персональних даних. Свобода світогляду віросповідання, свобода пересування та право вільного вибору місця проживання. Право на мову в Україні. Правовий статус української мови як «державної».

Тема №4 «Політичні права і свободи людини і громадянина в Україні, їх нормативне закріплення».

Поняття та особливості політичних прав та свобод. Право на громадянство. Право на інформацію (право на доступ до інформації). Право на свободу об'єднання в політичні партії та громадські організації. Право на участь в управлінні державними справами та право на звернення. Право на участь всеукраїнському та місцевих референдумах. Право вільно обирати та бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Право на свободу зборів, мітингів.

Тема №5 «Економічні, соціальні і культурні права і свободи людини і громадянина та їх закріплення у національному законодавстві».

Поняття, особливості економічних прав і свобод. Зміст та види соціальних прав і свобод. Поняття та види культурних прав і свобод. Зміст права на підприємницьку діяльність. Право на працю, на відпочинок і соціальний захист. Право на участь у професійних спілках. Право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Право на участь у культурному житті та право користуватися культурною спадщиною України. Особливості реалізації пільг та соціальних гарантій військовослужбовців ЗСУ та членів їх сімей.

Тема №6 «Національно-правовий механізм захисту прав і свобод людини і громадянина»

Поняття та структурні елементи механізму правового захисту прав людини і громадянина. Види та зміст гарантій реалізації та захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина. Поняття та особливості судового захисту прав і свобод людини. Роль адвокатури в процесі судового захисту прав людини і громадянина. Функції прокуратури в процесі захисту прав людини і громадянина. Позасудовий механізм захисту прав та свобод людини і громадянина. Інститут Уповноваженого з прав людини, організація та гарантії діяльності.

Тема №7 «Міжнародно-правовий механізм захисту прав і свобод людини і громадянина»

Універсальна система захисту прав людини (Міжнародні (міждержавні) органи і організації). Міжамериканська, африканська та європейська системи захисту. Європейський суд з прав людини, механізм та особливості розгляду заяв.

6. КОНТРОЛЬ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

№ з/п	Вид діяльності студента	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
			Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид
1	Відвідування лекцій	1	2	2	5	5
2	Відвідування семінарських занять	1	2	2	5	5
3	Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5
4	Робота на семінарських заняттях	10	2	20	5	50
5	Виконання модульної контрольної роботи	25	1	25	1	25
	Макс. кількість балів за видами поточного контролю (МВ)	-	-	54	-	90
	Максимальна кількість балів:	144				
	Розрахунок коефіцієнта:	0,416				
	Проміжний бал	60				
	Екзамен	40				
	Підсумковий бал	100				

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

Завдання для самостійної роботи студентів денної форми

- Дати визначення поняттям. Проаналізувати їх.
- Вважаєте Ви за необхідне легалізацію евтаназії в Україні? Відповідь обґрунтуйте.
- Схематично відобразіть механізм звернення до Європейського суду з прав людини.

Критерії оцінювання

Бал	Критерій
5	студент засвоїв теоретичний матеріал, який винесений на самостійну роботу, застосування для оформлення результатів самостійної роботи не тільки рекомендованої, а й додаткової літератури та творчого підходу; чітке володіння понятійним апаратом, теорією; вміння використовувати їх для виконання конкретних практичних завдань, розв'язання ситуацій. Оформлення результатів самостійної роботи повинно бути логічним та послідовним.
4	студент засвоїв теоретичний матеріал з відповідної теми який винесений на самостійну роботу, та наявне вміння орієнтуватися в ньому, усвідомлене застосування знань для розв'язання практичних задач; за умови виконання всіх вимог, які передбачено для оцінки "5 балів", при наявності незначних помилок або не зовсім повних висновків за одержаними результатами. Оформлення виконаного завдання з самостійної роботи має бути послідовним.

3	студент не повністю засвоїв тему для самостійного опрацювання не досконало володіє основними поняттями та положеннями навчальної дисципліни, невпевнено орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, непереконливо відповідає, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність знань.
1-2	студент не опанував навчальний матеріал з відповідної теми для самостійного опрацювання, не знає основних понять і термінів наукової дисципліни, не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутнє наукове або логічне мислення.

6.3. *Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання*

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в письмовому вигляді з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля.

Критерії оцінювання

Бал	Критерії
24-25	Студент вирішив всі завдання абсолютно вірно і повно дав відповіді на питання як теоретичного, так і практичного характеру. Логічно і послідовно аргументував і виклав свою точку зору.
20-23	Студент вирішив завдання з 1 помилкою, відповідь на питання містить повне розгорнуте, правильне та обґрунтоване викладення матеріалу, допущено 2-3 помилки при вирішенні практичних завдань.
15-19	Студент правильно і повно вирішив більшість, але не всі завдання, відповідь на запитання є не повністю аргументованою; допускає незначні неточності
10-14	Студент правильно вирішив половину завдань; думка викладена з порушенням логіки подання матеріалу. Студент правильно вирішив ситуацію, проте не зовсім слушно аргументує її, або враховує не всі, а деякі умови ситуації. Вирішує декілька завдань поверхнево.
5-9	Студент вирішив трохи менше половини завдань; може дати визначення юридичного поняття. Відповідь на запитання дає неповно і поверхнево.
0-4	Студент не вирішив більшість завдань або вирішив неправильно; відповіді на питання є неповними; неправильно обґрунтовує своє рішення.

6.4. *Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання*

Навчальні досягнення студентів з дисципліни оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок на семінарських заняттях та під час виконання самостійної роботи, розширення кількості підсумкових балів до 100.

Семестровий контроль знань студентів з дисципліни «Українські студії» здійснюється у формі екзамену після вивчення усіх змістовних модулів.

6.5. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТКА ДИСЦИПЛІНИ

Разом: 60 год., із них: лекції – 14 год., семінарські заняття – 14 год., модульний контроль – 4 год., самостійна робота – 13 год., семестровий контроль – 15 год.

Тиждень	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV
Модулі (назви)	Змістовий модуль I.				Змістовий модуль II.										
Лекції (бали)	Л.1 (16)	Л.2 (16)			Л.3 (16)	Л.4 (16)		Л.5 (16)		Л.6 (16)		Л.7 (16)			
Семінарські заняття (бали)			С.1 (116)	С.2 (116)			С.3 (116)		С.4 (116)		С.5 (116)		С.6 (116)	С.7-116)	
СР (бали)	(5 балів)				(5 балів)										
Модульний контроль	25 балів				25 балів										
Підсумковий контроль (вид, бали)	Екзамен (40 балів)														

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Базові

1. Доктрина та практика захисту прав людини : навчальний посібник / Ю. С. Разметаєва. Київ: ФОП Голембовська О.О. 2018. 364 с. URL: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/phd_1_copy.pdf
2. Іванків І. Права людства. Монографія. Київ : Ваіте, 2020. 158 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/2/1/483674.pdf>
3. Компас. Посібник з освіти з прав людини за участю молоді / за ред.: П. Брандер, Е.Кін, В. Юхаж, А.Шнайдер. Видавництво «Право». 2020. 490 с. URL: <https://rm.coe.int/compass-2020-ukr-yfdua/1680a23873>.
4. Ломжець Ю.В. Права людини та їх захист у сучасних реаліях. Навчальний посібник. Херсон : ОЛДІ Плюс. 2020. 208 с.
5. Міжнародний захист прав людини : навч. посіб. / Наталя Опольська, Анна Бабой, Владислав Бабой ; Вінниц. нац. аграр. ун-т. Вінниця : Твори, 2021. 407 с.
6. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина / В.В. Молдован, Л.І. Чулінда. Київ: Центр навчальної літератури. 2019. 206 с.
7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (в питаннях і відповідях) : навч.-довід. посіб. / [О. В. Сердюк та ін.] ; за заг. ред. І. В. Яковюка ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право. 2020. 124 с.
8. Права людини та їх захист у сучасних реаліях : навч. посіб. для студентів ВНЗ / Ю. В. Ломжець та ін. Миколаїв : НУК, 2020. 207 с.
9. Права людини у міжнародному праві : підручник / за заг. ред. канд. юрид. наук, доцента А. В. Войціховського; [Бакумов О. С., Варунц Л. Д., Войціховський А. В., Гудзь Т. І. та ін.]; передм. А. В. Войціховський. Харків : ООО «Планета-Принт», 2021. 404 с.
10. Права людини в Україні та у зарубіжних країнах: проблеми теорії та нормативно-правової регламентації : колект. монографія / [О. В. Батанов та ін. ; редкол.: О. П. Васильченко та ін.] ; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". Львів ; Торунь : Ліга-Прес, 2020. 391 с.
11. Права людини та їх захист у сучасних реаліях : навч. посіб. для студентів ВНЗ / за ред. Ю. В. Ломжець. Миколаїв : НУК, 2020. 207 с.
12. Права людини в Україні : навч.-метод. посіб. / В. О. Міхальов. Одеса : Гельветика, 2020. 121 с.
13. Міжнародна система захисту прав людини : навчальний посібник / І. А. Шуміло. Київ: ФОП Голембовська О.О. 2018. 168 с. URL: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/msc_1_copy-1.pdf.
14. Юридичний механізм захисту прав людини : посіб. для ВНЗ / [В. О. Заросило та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. О. Заросила та д-ра юрид. наук, проф. А. М. Кислого] ; ПрАТ "ВНЗ "Міжрегіон. Акад. упр. персоналом". Київ : Видавництво Людмила, 2021. 171 с.

Додаткові

1. Альонкін О., Корецький С. Охорона культурних прав в Україні. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2019. №5. С.17-24.
2. Андреев Д., Іванченко Д. Філософсько-правовий аналіз забезпечення права на інформацію в Україні. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1 (114). С. 62–69.
3. Братасюк В. М. Людина-особистість як суб'єкт захисту права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. № 47. Т. 3. С. 181–185.
4. Брижко В.М., Пилипчук В.Г. Приватність, конфіденційність та безпека персональних даних. *Інформація та право*. 202. №1(32). С. 33-45.
5. Братасюк М.Г. Філософія захисту прав людини з позицій сучасного правового мислення. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2020. № 1. (19). С.14-20.

6. Бакумов, О. С. Правові позиції Європейського Суду з прав людини щодо права на вільні вибори: спірні питання практики. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 3 (86). С. 183-193.
7. Білак, М. Подвійні стандарти застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини судами України. *Право України*. 2018. № 2. С. 170-185.
8. Бочарова Н. В. Принципи і пріоритети Ради Європи щодо захисту прав людини в інформаційному суспільстві: ініціативи Інформаційне суспільство. Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. Вип. 90 / редкол.: Г. І. Чанишева (голов. ред.) та ін. Одеса : Гельветика, 2021. С. 45-50.
9. Брижко В.М., Пилипчук В.Г., Безпека персональних даних: правові стандарти Європейського Союзу та сучасні прикладні проблеми. *Інформація і право*. 2021. №1(36). С. 17
10. Бадида А. Ю. Соціальні права у системі соціальних прав людини. *Право України*. 2019. № 11. С. 272-280.
11. Божко Д. В. Соціальні права як природні права людини та їх нормативне забезпечення. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна Серія«ПРАВО»*. 2018. Вип. 26, С. 165-167
12. Василенко В. Юридична регламентація статусу офіційної (державної) мови у практиці європейських держав. *Право України*. 2016. № 3. С. 74-83.
13. Голенко Д.С. Конституційно-правовий статус людини і громадянина в Україні. Україна: кваліфікаційна робота магістра / Д. С. Голенко; наук. кер. Шатіло В. А.; Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2020. 59 с.
14. Гураль Л. Політичні права людини і громадянина в сучасній Україні. Дослідження молодих науковців. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vpu_Polit_2016_10_22.pdf
15. Данелія, О. С. Юридичні особи як суб'єкти звернення до Європейського суду з прав людини. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2017. № 1. С. 104-109.
16. Захист прав, свобод і безпеки людини в інформаційній сфері в сучасних умовах: Матеріали другої науково-практичної конференції. 21 травня 2020 р., м. Київ. / Упоряд. : С.О. Дорогих, В.Ф. Фурашев, В.Г. Пилипчук, О.В. Петришин. Київ, 2020. 376 с.
17. Загоруй І.С. Поняття права людини»: теоретико-правові підходи до розуміння прав людини. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2016. №2. С. 66-82.
18. Зозуля О.І. Громадянські та політичні права людини в умовах запобігання поширенню COVID-19 в Україні. *Forum Prava*, 2020. 61(2). С. 6–22.
19. Епель О.В. Практичні проблеми захисту конституційних соціальних прав людини і громадянина. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Том 1. № 4(29). С.62-69
20. Купін А. П. Юридичні гарантії обмежень особистих прав та свобод громадянина. URL : https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2019/10/topical-issues-of-the-development-of-modern-science_16-18.10.2019.pdf#page=200
21. Камінська Н., Джуська А., Шемчук В. Реалізація конституційного права людини на таємницю телефонних розмов в Україні. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1 (114). С. 100–109.
22. Козюбра М. Неухильне дотримання Конституції – запорука дієвості мовної політики в Україні. *Право України*. 2016. №3. С. 63-73.
23. Казакова Л.О. Права людини як правова категорія: окремі аспекти. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. №6. Том 4. С.48-52.
24. Конституційне право України: посіб. для підгот. до іспитів. Вид. 5-те, перероб. та допов. / Барабаш Ю.Г. та ін. Харків: Право, 2018. 387 с.

25. Костантиновський С. Щодо питання множинного громадянства в Україні. *Підприємництво, господарство і право. Конституційне право*. №5. 2018. С. 163-167.
26. Лазарева М.Д. Стан забезпечення прав людини в Україні на сучасному етапі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. №1. С. 51-53.
27. Липчук О.І. Політична права та свободи людини і громадянина: сучасний стан та проблеми реалізації в Україні. *Прикарпатський вісник НТШ. Думка*. 2016. № 3(35). С. 72-78.
28. Левицький М. О. Право військовослужбовців на честь та гідність. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2019. №4. С. 82-87.
29. Маріц Д. Практичні проблеми захисту честі і гідності фізичної особи у всесвітній мережі Інтернет. URL : https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/5008441.
30. Мерник А.М, Кузьміна В.О, Бурлаков Б.М. Обмеження прав і свобод людини в сучасних умовах: теоретичний і практичний аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. №2. С. 42-46.
31. Нестерович В. Ф. Верховенство права та забезпечення прав людини на тимчасово окупованих територіях України. *Наукові записки НаУКМА*. 2017. Т. 200. С. 85–92. (Серія «Юридичні науки»).
32. Прешкіні В.О. Права людини в Україні: проблеми та перспективи розвитку. *Правова держава*. 2017. №26. С. 33-40.
33. Обловацька Н.О. Сутність професійної правничої допомоги в діяльності адвокатури // The XXIII International Science Conference «Theory, practice and science», April 27 – 30, 2021, Tokyo, Japan. P. 192-196.
34. Обловацька Н.О. Незалежність адвокатури: теоретичні аспекти. *Право.UA (Law.ua)*. 2021. № 1. С.46-49.
35. Рябовол Л. Т. Омбудсмен як інституційно-організаційна гарантія прав і свобод людини: зарубіжний досвід. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. 2019. Т. 30 (69). № 4. С. 38–43. (Серія «Юридичні науки»).
36. Рабінович, П. Основоположні права людини: терміно-поняттєвий інструментарій дослідження та викладання. *Право України*. 2015. № 2. С. 9-24.
37. Совгіря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 556 с.
38. Савчук О., Каленюк О. Процес юридичного закріплення прав і свобод людини і громадянина в Україні: міжнародно-правовий досвід. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. №4. С. 251-256.
39. Тимчишин Т.М. Соціальні права людини в Європейському Союзі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 1. С. 292-295.
40. Царітеллі О.М. Категорія «особисті права людини»: визначення та класифікація. *Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. Правознавство*. 2016. Т. 21. Вип. 2 (29). С. 41-47.
41. Чаплюк О.І. Міжнародна правотворчість як засіб забезпечення прав і свобод людини // Зб. наук. пр. за матер. круглого столу «Права людини в сучасних умовах розбудови громадянського суспільства в Україні (16 груд. 2016 р., м. Київ) / Ред. кол. І. А. Грицяк; С.В. Бобровник, С.О. Мосьондз, А. П. Чернега та ін. Київ.: Київ. ун-т ім.. Б. Гринченка, 2017. С. 34-41.
42. Чернега А.П., Обловацька Н.О. Реформування правової допомоги в контексті судової реформи 2016 року та внесених змін до Основного Закону України. *Наше право (Our Law)*. 2020. № 4. С.119-124.
43. Швидка Т., Ніколенко А. Законодавче закріплення права на доступ до інтернету. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. №5. С. 145-150.
44. Шморгун Я.О. Реалізація особистих прав і свобод. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. №2. С. 40-41.
45. Швець Ю.Ю. Шляхи реалізації конституційного права особи на охорону здоров'я: порівняльно-правове дослідження: монографія. 2018. 512 с.

46. TOMUSCHAT C. Equality and Non-Discrimination under the International Covenant on Civil and Political Rights. Staatsrecht - Völkerrecht - Europarech. Festschrift für Hans-Jürgen Schlochauer zum 75. Geburtstag am 28. März 1981. URL : <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/9783110876390-038/html?lang=en> (*Рівність і недискримінація відповідно до Міжнародного пакту про громадянські та політичні права*)

47. M. Omelchuk, S. Hrynko, A. Ivanovska, A. Misinkevych, V. Antoniuk PROTECTION OF HUMAN RIGHTS IN THE CONTEXT OF THE DEVELOPMENT OF THE RULE OF LAW PRINCIPLE: THE INTERNATIONAL ASPECT. Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Vol. 28, №1, 2021. (*Захист прав людини в контексті розвитку принципу верховенства права: міжнародний аспект*)

48. Nataliia A. Sergiienko, Volodymyr I. Galagan, Zhanna V. Udoenko, Andriy P. Cherneha, Nataliia O. Oblovatska. Reflections on the respect of the rights of citizens during judicial decisions of execution. Cuestiones Políticas. Vol. 39, № 68 (Enero – Junio), 2021. P. 549-570 (Роздуми про дотримання прав громадян під час виконання судових рішень).

49. Seton Hall L. Rev. 809 (2016-2017) Intangible Privacy Rights: How Europe's GDPR Will Set a New Global Standard for Personal Data Protection. URL <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/shlr47&div=29&id=&page=> (*Право на конфіденційність: нові глобальні стандарти захисту персональних даних*)

50. State Guarantees of the Right to Housing for War Veterans: Substantive and Procedural Aspects. Andriy P. Cherneha, Zhanna V. Udoenko, Nataliia A. Sergiienko, Nataliia O. Oblovatska, Alyona O. Dotsenko. Cuestiones Políticas. Vol. 38 N Especial (1era parte 2020). P 223-247. (*Гарантії на житло учасникам бойових дій (АТО) та напрями їх забезпечення і захисту: матеріально-правовий та процесуально-правовий аспекти*).

Нормативно-правові документи

1. Конституція України: Прийнята Верховною Радою України 28.06.1996 року // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст.141.

2. Декларація про ліквідацію всіх форм нетерпимості та дискримінації на основі релігії чи переконань 1981 р. Офіційний веб сайт. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_284

3. Загальна декларація прав людини 1948 р. Офіційний веб сайт. Законодавство України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. Офіційний веб сайт. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

5. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р. Офіційний веб сайт. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043.

6. Виборчий кодекс України // Відомості Верховної Ради (ВВР). 2020 р. № 7-9. Ст. 48.

7. Господарський процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради (ВВР). 1992. №6. ст. 56.

8. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради (ВВР). 2003. №18–22. с. 44.

9. Кодекс законів про працю. Офіційний веб сайт. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.

10. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року. Офіційний веб сайт. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>

11. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 27.12.1984 року. Офіційний веб сайт. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

12. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 року // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст.131.

13. Кримінальний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради

України. 2013. № 9-10. с. 474.

14. Сімейний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2002. N 21-22. Ст.135.
15. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40. Ст. 356.
16. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV. Офіційний веб сайт. Законодавство України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
17. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02 червня 2011 р. № 3460-VI. Офіційний веб сайт. Законодавство України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>
18. Про громадянство України : Закон України від 18.01.2001 р. № 2235-III // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 13. Ст. 65.
19. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2015 р. № 28. Ст. 250.
20. Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 16.03.2000 № 1550-III // Відомості Верховної Ради України. 2000 р. № 23. Ст. 176.
21. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI // Відомості Верховної Ради України. 2010 р. № 34. Ст. 481.
22. Про свободу совісті та релігійні організації : Закон України від 23.04.1991 № 987-XII // Відомості Верховної Ради України. 1991 р. № 25. Ст. 283.
23. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Закон України від 23.12.1997 № 776/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1998 р. № 20. Ст. 99.
24. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI // Відомості Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради України. 2013 р. № 1. ст. 1
25. Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996 р. № 47. Ст. 256.
26. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності : Закон України від 15.09.1999 № 1045-XIV // Відомості Верховної Ради України. 1999 р. № 45. Ст. 397.
27. Про національні меншини в Україні : Закон України від 25.06.1992 № 2494-XII // Відомості Верховної Ради України. 1992 р. № 36. Ст. 529.
28. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI // Відомості Верховної Ради України. 2012 р. № 16. Ст. 146.
29. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII // Відомості Верховної Ради України. 1992 р. № 48. Ст. 650.
30. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні : Закон України від 16.11.1992 № 2782-XII // Відомості Верховної Ради України. 1993 р. № 1. Ст. 1.
31. Про телебачення і радіомовлення : Закон України від 21.12.1993 № 3759-XII // Відомості Верховної Ради України. 1994 р. № 10. Ст. 43.
32. Про державну таємницю : Закон України від 21.01.1994 № 3855-XII // Відомості Верховної Ради України. 1994 р. № 16. Ст.93.
33. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25.04.2019 № 2704-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2019 р. № 41. Ст. 1422.
34. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2015 р. № 40-41. Ст.379.
35. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI // Відомості Верховної Ради України. 2013 р. № 27, ст. 282.
36. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні : Закон України від 11.12.2003 № 1382-IV // Відомості Верховної Ради України. 2004 р. № 15. Ст. 232.
37. Про політичні партії в Україні : Закон України від 05.04.2001 № 2365-III // Відомості Верховної Ради України. 2001 р. № 23. Ст.118.

38. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1997 р. № 24. Ст.170.
39. Про відпустки : Закон України від 15.11.1996 № 504/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1997 р. № 2. Ст. 4.
40. Про охорону праці : Закон України від 14.10.1992 № 2694-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. 1992 р. № 49. Ст.668.
41. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. 1993 р. № 4. Ст. 19.
42. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 № 2136-ІХ // Голос України. 2022 р. №64.
43. Про основи національного спротиву : Закон України від 16.07.2021 р. № 1702-ІХ // Відомості Верховної Ради України. 2021 р. №41. Ст. 339.
44. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20.12.1991 № 2011-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. 1992 р. №15. Ст.190.
45. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги : Закон України від 24.03.2022 № 2155-ІХ // Голос України. 2022. №74.
46. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 15.04.2014 № 1207-VII // Відомості Верховної Ради України. 2014 р. №26. Ст. 892.
47. Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України : Закон України від 03.03.2022 № 2114-ІХ // Голос України. 2022. №47.